Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
JULIANE KOKOTT
od 16. srpnja 2015.[1]

Predmet C-264/14

Skatteverket
protiv
Davida Hedqvista

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Högsta förvaltningsdomstol (Švedska))

„Porezno zakonodavstvo – Porez na dodanu vrijednost – Zamjena virtualne valute bitcoin za tradicionalnu valutu – Članak 2. stavak 1. točka (c) Direktive 2006/112/EZ – Oporezivanje isporuka usluga uz naknadu – Članak 135. stavak 1. točka (d) Direktive 2006/112/EZ – Porezno izuzeće kod zamjene utrživih instrumenata – Članak 135. stavak 1. točka (e) Direktive 2006/112/EZ – Porezno izuzeće kod zamjene valuta – Članak 135. stavak 1. točka (f) Direktive 2006/112/EZ – Porezno izuzeće kod zamjene vrijednosnih papira“

I – **Uvod**

1. U predmetnom postupku Sud će prvi put razmotriti pitanje na koji način u kontekstu poreza na dodanu vrijednost (PDV) treba tretirati zamjenu virtualne valute bitcoin u tradicionalnu valutu. Konkretno, potrebno je dati dodatna pojašnjenja o području primjene poreznih izuzeća na financijske transakcije.

II – **Pravni okvir**

2. Prema članku 2. stavku 1. točki (c) Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu: Direktiva o PDV-u), slijedeće transakcije podliježu PDV-u:

„(c) isporuka usluga uz naknadu na teritoriju određene države članice koju obavlja porezni obveznik koji djeluje kao takav;“

3. Sukladno članku 135. stavku 1. Direktive o PDV-u, države članice dužne su izuzeti od poreza sljedeće transakcije:

„[…]

(d) transakcije, uključujući ugovaranje, koje se odnose na depozitne i tekuće račune, plaćanja, transfere, dugove, čekove i druge utržive instrumente, ali isključujući naplatu dugova;

1 — Izvorni jezik: njemački

(e) transakcije, uključujući ugovaranje, koje se odnose na valutu, novčanice i kovanice koje se koriste kao zakonito sredstvo plaćanja, s izuzetkom kolekcionarskih predmeta [kolekcionarskih novčanica i kovanica], odnosno zlata, srebra ili drugog metalnog novca ili novčanica koje se obično ne koriste kao zakonito sredstvo plaćanja ili kovanic[a] [i novčanica] od numizmatičkog značaja;

(f) transakcije, uključujući ugovaranje ali ne i upravljanje ili pohranu, [u vezi s] dionicama, udjelima u društvima ili udruženjima, dužničkim i ostalim vrijednosnim papirima, ali isključujući dokumente kojima se utvrđuje vlasništvo nad robom [te] prav[a] i vrijednosn[e] papir[e] iz članka 15. stavka 2.;

[…]“

4. U Šestoj direktivi Vijeća 77/388/EEZ od 17. svibnja 1977. o usklađivanju zakonodavstava država članica o porezima na promet – Zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost: jedinstvena osnovica za određivanje poreza[2], koja se primjenjivala do 31. prosinca 2006., ta navedena izuzeća odgovaraju članku 13. dijelu B točki (d) podtočkama 3. do 5. U mjeri u kojoj je Sud već tumačio potonji propis, ta se razmatranja mogu primijeniti i u predmetnoj pravnoj stvari.

5. Švedsko pravo sadrži propise koji odgovaraju izloženim odredbama prava Unije.

III – **Glavni postupak**

6. D. Hedqvist želi preko interneta obavljati kupnju i prodaju virtualne valute bitcoin (u daljnjem tekstu: bitcoini) u zamjenu za švedske krune. Mjerodavna cijena bitcoina zasnivala bi se na tečaju koji se objavljuje na jednom internetskom tečajnom portalu, uvećanom odnosno umanjenom za određeni postotni iznos kao naknade za zamjenu.

7. Prema nalazima suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, niz pojedinaca i internetskih trgovaca prihvaća bitcoin kao sredstvo plaćanja. Bitcoini se pohranjuju kao podaci na računalu korisnika ili trećeg pružatelja usluga te se prenose samo elektroničkim putem. Oni nemaju jednog određenog izdavača, već se kreiraju putem internetskog algoritma čiji je programer za sada nepoznat. Nijedna država ne predviđa bitcoin kao zakonito sredstvo plaćanja.

8. Prije pokretanja svoje djelatnosti, D. Hedqvist zatražio je prethodno mišljenje Vijeća za poreznopravna pitanja (Skatterättsnämnd) kako bi dobio odgovor na pitanje treba li plaćati PDV kod opisane kupnje i prodaje bitcoina. U prethodnom mišljenju zaključeno je da kupnja i prodaja bitcoina predstavljaju isporuku usluge uz naknadu, ali da su izuzeti od poreza jer se kod bicoina radi o sredstvu plaćanja koje se koristi kao zakonito sredstvo plaćanja. Protiv tog prethodnog mišljenja švedsko tijelo porezne uprave podnijelo je tužbu.

IV – **Postupak pred Sudom**

9. Högsta förvaltningsdomstolen, pred kojim je u međuvremenu pokrenut postupak, smatra da je za rješavanje spora odlučno pravo Unije o PDV-u, pa je 2. lipnja 2014. sukladno članku 267. UFEU-a Sudu postavio sljedeća prethodna pitanja:

1. Treba li članak 2. stavak 1. Direktive o PDV-u tumačiti tako da transakcije opisane kao zamjena virtualne valute za tradicionalnu valutu i obratno, koje se obavljaju uz plaćanje naknade koju pružatelj usluge uključuje kod obračunavanja tečaja, predstavljaju isporuku usluga uz naknadu?

2 — SL, L 145, str. 1.

2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrdan, treba li članak 135. stavak 1. Direktive o PDV-u tumačiti tako da je gore navedena transakcija zamjene valuta izuzeta od plaćanja poreza?

10. U postupku pred Sudom o ovim su se pitanjima pisano očitovali švedsko tijelo porezne uprave (Skatteverket), D. Hedqvist, Savezna Republika Njemačka, Republika Estonija i Europska Komisija. Na usmenoj raspravi održanoj 17. lipnja 2015. očitovali su se D. Hedqvist, Kraljevina Švedska, Savezna Republika Njemačka i Komisija.

V – **Pravna analiza**

11. Predmetni postupak odnosi se na dva različita pitanja. Prvo se tiče oporezivosti transakcija zamjene, dakle pitanja predstavlja li ta djelatnost oporezivi događaj predviđen Direktivom o PDV-u (o tome pod A). Drugo se tiče razjašnjenja, u slučaju da su transakcije zamjene oporezive, podliježu li porezu, odnosno nisu li izuzete od poreza (o tome pod B).

A – *Zamjena bitcoina kao isporuka usluge uz naknadu*

12. Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi znati treba li djelatnost, poput one koju planira D. Hedqvist, smatrati isporukom usluge uz naknadu u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) Direktive o PDV-u te, shodno tomu, podliježe li načelno PDV-u.

13. Sud je već u predmetu First National Bank of Chicago povodom sličnog pitanja smatrao da zamjena valuta kod koje banka primjenjuje različiti tečaj za kupnju i prodaju različitih valuta predstavlja isporuku usluge uz naknadu [3]. Oporeziva usluga banke pritom se sastojala samo od djelatnosti zamjene, ne i od prijenosa samih valuta. Naime, Sud u tom prijenosu nije vidio ni isporuku robe ni isporuku usluga jer se u slučaju valuta radilo o zakonitim sredstvima plaćanja [4]. Sud je načelno smatrao da razlika između kupovne i prodajne cijene dotičnih valuta predstavlja naknadu za isporuku oporezive usluge.

14. Presuda se zasniva na činjenici da prijenos zakonitog sredstva plaćanja sam po sebi ne predstavlja oporezivi događaj u kontekstu PDV-a [5]. Načelno [6], on može predstavljati samo protučinidbu oporezive usluge. Naime, porez na dodanu vrijednost je porez na konačnu potrošnju dobara [7]. Međutim, sadašnja zakonita sredstva plaćanja načelno – za razliku od primjerice zlata ili cigareta, koji su se koristili ili se još uvijek izravno ili neizravno koriste kao sredstvo plaćanja – nemaju nikakvu drugu praktičku mogućnost korištenja osim kao sredstva plaćanja. Njihova funkcija kod transakcije ograničava se na olakšavanje razmjene dobara u nacionalnom gospodarstvu; kao takva, ona nisu potrošna i ne koriste kao roba.

15. Ono što vrijedi za *zakonita* sredstva plaćanja, trebalo bi vrijediti i za druga sredstva plaćanja čija se funkcija na to ograničava. Iako takva *čista* sredstva plaćanja ne moraju biti zajamčena i zaštićena na temelju zakona, ona ipak – kada je riječ o PDV-u – ispunjavaju istu funkciju kao i zakonita sredstva plaćanja te ih se, shodno tomu, sukladno načelu porezne neutralnosti u vidu načela jednakog postupanja [8] treba načelno tretirati na jednak način.

3 — C-172/96, EU:C:1998:354, t. 25. do 35.

4 — *Ibidem* (t. 25.)

5 — Vidjeti u tom smislu presudu Mirror Group (C-409/98, EU:C:2001:524, t. 26.)

6 — Moguće je da je drugačije u slučaju zakonitih sredstava plaćanja koji se smatraju kolekcionarskim predmetima u smislu članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u.

7 — Vidjeti u tom smislu presude Netto Supermarkt (C-271/06, EU:C:2008:105, t. 21. i navedenu sudsku praksu) i Dresser Rand (C-606/12 i C-607/12, EU:C:2014:125, t. 28. i navedenu sudsku praksu)

8 — Vidjeti među ostalim presude Komisija/Francuska (C-481/98, EU:C:2001:237, t. 22.), NCC Construction Danmark (C-174/08, EU:C:2009:669, t. 44.) i Zimmermann (C-174/11, EU:C:2012:716, t. 48.)

16. To je u skladu sa sudskom praksom koja se prema zakonitim i drugim čistim sredstvima plaćanja – poput bonova iskazanih u nominalnoj vrijednosti [9] ili skupljanja „bodova“ koji se kasnije mogu iskoristiti u hotelima i smještajnim kapacitetima [10] – uglavnom [11] odnosi na jednak način, jer prijenos sredstava plaćanja kod navedenih slučajeva uopće ne sagledava kao oporezive transakcije.

17. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, bitcoin također predstavlja čisto sredstvo plaćanja. Njegovo posjedovanje nema nikakav drugi cilj nego da ga se u dogledno vrijeme ponovno iskoristi kao sredstvo plaćanja. Za potrebe oporezivog događaja u kontekstu PDV-a treba ga stoga također tretirati kao zakonito sredstvo plaćanja.

18. Iz toga slijedi da sudsku praksu iz presude First National Bank of Chicago treba primijeniti i na bitcoin. Prijenos bitcoina kao takav ne predstavlja oporezivi događaj. Međutim, s obzirom na to da D. Hedqvist planira kupnju i prodaju bitcoina za švedske krune po cijeni koja je uvećana u odnosu na tečaj koji se objavljuje na određenom tečajnom portalu, njegova djelatnost podrazumijeva obavljanje isporuke, u obliku zamjene, usluge uz naknadu sukladno članku 2. stavku 1. točki (c) Direktive o PDV-u.

B – *Porezno izuzeće kod zamjene bitcoina*

19. Kao drugo treba razjasniti primjenjuje li se na uslugu zamjene bitcoina i švedskih kruna porezno izuzeće iz članka 135. stavka 1. Direktive o PDV-u. U odluci o upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku ispravno se navode porezna izuzeća iz točki (d), (e) i (f) navedene odredbe koja bi ovdje mogla dolaziti u obzir. Navedene oporezive događaje razmotrit ću obrnutim redom.

1. Transakcije vrijednosnim papirima (točka (f))

20. U članku 135. stavku 1. točki (f) Direktive o PDV-u određuje se izuzeće za transakcije „[u vezi s] dionicama, udjelima u društvima […], dužničkim i ostalim vrijednosnim papirima“.

21. Zamjena bitcoina za švedske krune mogla bi ulaziti u ovo izuzeće samo ako se barem kod jednog od njih radi o „ostalim vrijednosnim papirima“ u smislu navedene odredbe.

22. Međutim, kao što je Sud zaključio već u zadnjem slučaju, članak 135. stavak 1. točka (f) Direktive o PDV-u odnosi se samo na vlasnička prava nad pravnim osobama, novčana potraživanja prema točno određenom dužniku kao i na prava koja su povezana s tim pravima [12]. Ni švedske krune ni bitcoini ne spadaju ni u jednu od te tri kategorije.

23. Porezno izuzeće iz članka 135. stavka 1. točke (f) Direktive o PDV-u stoga se u predmetnom slučaju ne može primijeniti.

2. Transakcije sredstvima plaćanja (točka (e))

24. Sljedeće pitanje koje se postavlja jest primjenjuje li se porezno izuzeće iz članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u. Prema toj odredbi od poreza su izuzete transakcije „koje se odnose na valutu, novčanice i kovanice koje se koriste kao zakonito sredstvo plaćanja“.

9 — Vidjeti u tom smislu presudu Argos Distributors (C-288/94, EU:C:1996:398)

10 — Presuda Macdonald Resorts (C-270/09, EU:C:2010:780, posebno t. 21. i 32.)

11 — Presuda Astra Zeneca UK (C-40/09, EU:C:2010:450) može se shvatiti drugačije.

12 — Presuda Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2014:1745, t. 27. i 31.)

25. Uvjet za porezno izuzeće je prije svega taj da postoji veza između sredstava plaćanja, neovisno o tome jesu li ona u gotovinskom obliku. Uostalom, kao što engleska verzija članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u ukazuje – spominjući „currency, bank notes and coins“ – područje primjene te odredbe načelno se proteže na sve valute, a ne – kako to primjerice sugerira njemačka verzija koristeći pojam „devize“ („Devisen“) – samo na strane valute.

26. Međutim, nije jednostavno dati odgovor na pitanje koje su transakcije obuhvaćene izuzećem, ako to trebaju biti sve one koje se „odnose“ na sredstvo plaćanja. Za pretpostaviti je da je formulacija široka jer se na kraju krajeva svaka transakcija koja se plaća novcem odnosi na sredstvo plaćanja. Isto vrijedi i ako bi se željelo tražiti – kako to određuje sudska praksa kada je riječ o poreznom izuzeću iz članka 135. stavka 1. točke (f) Direktive o PDV-u glede transakcija u vezi s vrijednosnim papirima [13] – da transakcija može zasnovati, izmijeniti ili dovesti do prestanka prava i obveza stranaka u odnosu na sredstva plaćanja.

27. Kao prvo, jasno je da se porezno izuzeće ne može primjenjivati ako prijenos sredstava plaćanja postoji samo na jednoj strani u transakciji, dok druga strana naprotiv prima odnosno na nju se prenose roba ili usluge. U tom slučaju, prijenos sredstva plaćanja naime predstavlja protučinidbu za isporuku robe ili usluga. Kad bi se porezno izuzeće primjenjivalo na takav jednostrani prijenos sredstva plaćanja, sve bi transakcije – osim transakcija zamjene – bile izuzete od PDV-a.

28. Međutim, porezno izuzeće moguće je primijeniti kad se, kao u predmetnom slučaju, sredstvo plaćanja zamjenjuje za drugo sredstvo plaćanja te se za to traži plaćanje naknade. Oporeziva transakcija tada je, kao što je navedeno [14], usluga zamjene. Ta se usluga „odnosi“ na sredstvo plaćanja u smislu članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u, konkretno na njegovu zamjenu koja pritom dovodi do nastanka prava i obveze stranaka u pogledu sredstva plaćanja.

29. U predmetnom slučaju glede zamjene švedskih kruna, koje su u Kraljevini Švedskoj zakonito sredstvo plaćanja, i bitcoina, koji ni u jednoj državi nije zakonito sredstvo plaćanja, postavlja se sljedeće pitanje: Moraju li oba sredstva plaćanja koja su predmet zamjene biti *zakonita* sredstva plaćanja?

30. Formulacija članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u ne daje jasan odgovor na to pitanje.

31. Točno je da se posebice iz njemačke verzije navedene odredbe može shvatiti da oba sredstva plaćanja koja se zamjenjuju moraju biti zakonita sredstva plaćanja („Devisen […], die gesetzliches Zahlungsmittel sind“).

32. Međutim, engleska verzija spominje samo „currency“ (valuta ili deviza) u jednini. Prema tekstu engleske verzije bila bi dovoljna zamjena u kojoj samo na jednoj strani postoji zakonito sredstvo plaćanja, u konkretnom slučaju švedska kruna.

33. Švedska verzija formulirana je još šire, pa se uopće ne traži da devize budu zakonita sredstva plaćanja, za razliku od novčanica i kovanica. [15] Stoga, u negotovinskom obliku sve ostale valute, uključujući virtualne valute poput bitcoina, mogu biti predmet poreznog izuzeća.

13 — Vidjeti među ostalim presude CSC Financial Services (C-235/00, EU:C:2001:696, t. 33.) i Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484, t. 37.)

14 — Vidjeti gore t. 18.

15 — Finska verzija govori o „valuuttaa sekä laillisina maksuvälineinä käytettäviä seteleitä ja kolikoita“, što otprilike znači „novčanice i kovanice koje se koriste kao zakonito sredstvo plaćanja kao i devize“.

34. Talijanska verzija čak otvara pitanje trebaju li dotična sredstva plaćanja uopće imati zakoniti status. Prema toj su verziji od poreza izuzete transakcije koje se odnose na sredstva plaćanja „con valore liberatorio“. Prema toj jezičnoj verziji tako je odlučna činjenica da sredstvo plaćanja ima učinak zamjenjivosti. Naprotiv, u njoj nije korišten izraz „corso legale“ kojim se u talijanskom jeziku označavaju zakonita sredstva plaćanja, kako to među ostalim proizlazi iz članka 10. stavka 2. Uredbe br. 974/98 [16] i članka 344. stavka 1. točke 2. Direktive o PDV-u. Bitcoin također može imati učinak zamjenjivosti ako su se stranke tako sporazumjele.

35. Zbog razlika između različitih jezičnih verzija, pitanje na koja se sredstva plaćanja odnosi izuzeće iz članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u može se razjasniti samo pomoću cilja poreznog izuzeća. Pritom je u predmetnom slučaju potrebno samo ispitati je li zamjena zakonitog sredstva plaćanja za čisto sredstvo plaćanja, koje međutim nije zakonito sredstvo plaćanja, obuhvaćena ciljem poreznog izuzeća.

36. Kao što je Sud opetovano smatrao, poreznim izuzećima, koja su u međuvremenu sadržana u članku 135. stavku 1. točkama (b) do (g) Direktive o PDV-u, trebaju se izuzimati „financijske transakcije“ [17]. Zamjena čistih sredstava plaćanja, koja – kao u predmetnom slučaju – uključuje samo jedno zakonito sredstvo plaćanja, ima također obilježje financijske transakcije. To proizlazi već iz same činjenice da – kao što je izloženo [18] – prijenos čistog sredstva plaćanja, u kontekstu poreza na dodanu vrijednost, ima isključivo funkciju plaćanja.

37. Sud se međutim još nije očitovao o posebnom cilju poreznog izuzeća iz članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u koje ovdje valja protumačiti.

38. Posljedica izuzeća od PDV-a uvijek je smanjenje troškova isporuke usluge. U predmetnom slučaju to se odnosi na usluge zamjene u pogledu čistih sredstava plaćanja. Smatram da je smisao i cilj izuzeća transakcija vezanih uz sredstva plaćanja da se ne sprečava konvertibilnost čistih sredstava plaćanja terećenjem PDV-om. To je također važno sa stajališta unutarnjeg tržišta. Naime, budući da prekogranične usluge od klijenta traže zamjenu valuta, terećenje PDV-om usluga zamjene dodatno bi poskupilo prekogranične usluge u usporedbi s uslugama koje se pružaju unutar zemlje.

39. Međutim, porezno izuzeće nije ograničeno samo na valute koje su važeće unutar Unije. Sve svjetske valute obuhvaćene su poreznim izuzećem. Stoga treba zaključiti da je cilj članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u što je moguće manje opteretiti konvertibilnost svih valuta u interesu neometanog obavljanja platnog prometa.

40. Porezno izuzeće kod zamjene zakonitih sredstava plaćanja za sredstva koja nemaju zakonit status ali unatoč tomu predstavljaju, kao što je konkretno u slučaju bitcoina, čista sredstva plaćanja, također je u skladu s tim ciljem. Naime, s obzirom na to da postoje sredstva plaćanja koja se u platnom prometu koriste zato što u prometu ispunjavaju istu platežnu funkciju kao i zakonita sredstva plaćanja, primjena PDV-a kod zamjene tih sredstava plaćanja dodatno bi opteretila platni promet.

41. Nadalje, članak 135. stavak 1. točku (e) Direktive o PDV-u treba tumačiti u skladu s primarnim pravom [19], a posebno s općim načelom jednakog postupanja iz članka 20. Povelje o temeljnim pravima. U tom pogledu, Sud se često poziva na načelo porezne neutralnosti te zahtijeva da se u cilju postizanja porezne neutralnosti PDV-a iste transakcije oporezuju na jednak način [20].

16 — Uredba Vijeća (EZ) br. 974/98 od 3. svibnja 1998. o uvođenju eura (SL L 139, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 3., str. 38.), zadnje izmijenjena Uredbom Vijeća (EU) br. 827/2014 od 23. srpnja 2014.

17 — Vidjeti među ostalim presudu T. (C-373/13, EU:C:2015:413, t. 62. i navedenu sudsku praksu)

18 — Vidjeti gore, t. 14. do 16.

19 — Vidjeti u tom smislu presude Sturgeon i dr. (C-402/07, EU:C:2009:716, t. 48.), Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534, t. 43.) i Komisija/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, t. 40.)

20 — Vidjeti u tom smislu presude Komisija/Njemačka (C-109/02, EU:C:2003:586, t. 20.), JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust und The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, t. 46.) i Komisija/Švedska (C-480/10, EU:C:2013:263, t. 17.)

42. Iz navedenih razloga, da bi se opravdalo različito postupanje, trebala bi u predmetnom slučaju postojati bitna razlika između zamjene zakonitih sredstava plaćanja u druga zakonita sredstva plaćanja te zamjene zakonitih sredstava plaćanja u druga čista sredstva plaćanja, kao što su to konkretno bitcoini. Naime, oba oblika sredstva plaćanja imaju istu platežnu funkciju zato što su u prometu prihvaćena kao sredstva plaćanja.

43. Međutim, ne vidim takvu bitnu razliku u slučaju PDV-a.

44. Argumenti koje je Savezna Republika Njemačka iznijela konkretno u pogledu nepostojanja stabilne vrijednosti bitcoina i njihove slabe zaštićenosti od moguće prevare, ne mogu biti opravdanje za nejednako postupanje. Neovisno o pitanju ne postoji li takva opasnost u jednakoj mjeri i kada je riječ o zakonitim sredstvima plaćanja, ovisno već o pojedinoj valuti, takva argumentacija ima opravdanje samo u pogledu državnog nadzora financijskih tržišta. Međutim, propisi o PDV-u s time nemaju veze. Naime, iz sudske prakse proizlazi da, čak i kada je određeno postupanje zabranjeno sukladno propisima o nadzoru, to nema nikakvog utjecaja na njihovu ocjenu u pogledu PDV-a [21]. Pitanje jesu li bitcoini „dobra“ ili „loša“ valuta nema nikakve važnosti za predmetni postupak.

45. Slijedom navedenog, porezno izuzeće iz članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u primjenjuje se i onda kad se, kao u predmetnom slučaju, valuta koja je zakonito sredstvo plaćanja zamjenjuje za valutu koja uopće nije zakonito sredstvo plaćanja, ali se u platnom prometu koristi kao čisto sredstvo plaćanja.

3. Transakcije utrživim instrumentima (točka (d))

46. Moguće je međutim da Sud suprotno mojem nalazu zaključi da se porezno izuzeće za sredstva plaćanja sukladno članku 135. stavku 1. točki (e) Direktive o PDV-u u konkretnom slučaju ne primjenjuje jer bitcoini nisu zakonito sredstvo plaćanja. Tada bi trebalo dodatno ispitati ne bi li se u predmetnom slučaju moglo primijeniti porezno izuzeće iz odredbe članka 135. stavka 1. točke (d) Direktive o PDV-u koja uređuje transakcije u poslovanju utrživim instrumentima.

47. Budući da ta odredba uređuje transakcije koje se odnose na „plaćanja [i] transfere“, usluge zamjene o kojima je riječ ne bi bile izuzete u tom pogledu. Naime, predmet usluge o kojoj je ovdje riječ ne odnosi se na izvršavanje plaćanja, u gotovini ili izvangotovinski, u korist pojedinog trećeg primatelja.

48. Međutim, prema članku 135. stavku 1. točki (d) Direktive o PDV-u od poreza su izuzete i transakcije koje se odnose na „dugove, čekove i druge utržive instrumente“. Stoga se postavlja pitanje jesu li bitcoini „drugi utrživi instrumenti“ u smislu tog poreznog izuzeća.

49. Sud je u presudi Granton Advertising smatrao da porezno izuzeće obuhvaća različite oblike novčanog prijenosa [22]. U mišljenju koje sam iznio u tom predmetu, također sam precizirao smisao poreznog izuzeća na način da je namjera tretirati, u kontekstu PDV-a, prava koja se u prometu smatraju novcem kao i sami novčani prijenos te ih stoga i izuzeti od poreza [23].

50. Međutim, primjenu tog poreznog izuzeća u predmetnom slučaju treba odbiti iz dva razloga.

51. Prvo, članak 135. stavak 1. točka (d) odnosi se samo na valutne derivate, kao što su tražbine, čekovi i drugi „instrumenti“, no ne i na samu valutu. Međutim, u predmetnom slučaju ne zamjenjuju se prava na bitcoine nego sami bitcoini. Iz navedenog razloga uopće nije potrebno utvrđivati uključuje li to porezno izuzeće, kako tvrdi Republika Estonija, samo prava u pogledu *zakonitih* sredstava plaćanja.

21 — Presuda GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141, t. 32.)

22 — C-461/12, EU:C:2014:1745, t. 37.

23 — Vidjeti moje mišljenje u predmetu Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2013:700, t. 41.)

52. Drugo, postoji posebna odredba o poreznom izuzeću transakcija koje se odnose na samu valutu. Radi se o izuzeću iz članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u, čija je primjena razmotrena u prethodnom odjeljku. U slučaju ako Sud zaključi da transakcije koje se izravno odnose na virtualnu valutu, kao što je bitcoin, nisu obuhvaćene tom konkretnom odredbom, jer izuzeta treba biti samo zamjena *zakonitih* sredstava plaćanja, nadomjestiti drugo izuzeće širokim tumačenjem značilo bi zanemariti takvu zakonodavnu odluku. Transakcije koje se izravno odnose na valute izuzete su na temelju posebne odredbe članka 135. stavka 1. točke (e) Direktive o PDV-u, kad su ispunjeni u njoj predviđeni uvjeti, ili pak nisu izuzete. Kad ne bi bilo tako, uvjeti propisani u tom poreznom izuzeću bili bi u konačnici besmisleni.

53. Porezno izuzeće iz članka 135. stavka 1. točke (d) Direktive o PDV-u stoga se u predmetnom slučaju nikako ne može primijeniti.

VI – **Zaključak**

54. Slijedom navedenog, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je postavio Högsta förvaltningsdomstol odgovori kako slijedi:

„1. Zamjena čistog sredstva plaćanja za zakonito sredstvo plaćanja i obratno, kod koje se naplaćuje naknada koju pružatelj te usluge uračunava prilikom određivanja tečaja, predstavlja isporuku usluge uz naknadu u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) Direktive o PDV-u.

2. Takve transakcije izuzete su od poreza sukladno članku 135. stavku 1. točki (e) Direktive o PDV-u.“